

významu, o práce presidenta sekretariátu. Otázka úzce souvisí s poměrem presidenta republiky k vládě (heslo „President republiky“).

V „Naší době“, r. XXI., byla sestavena tato hlavní působnost kanceláře presidenta:

1. Má obstarávati osobní službu u presidenta, t. j. někdo z úředníků musí býti stále k dispozici v úřadě, doprovázeti ho při oficiálních návštěvách, na cestách atd.;

2. má obstarávati záležitosti jeho úředních sídel;

3. má obstarávati polooficiální korespondenci presidenta, jež nevyžaduje kontrahace vlády, a týká se jeho oficiálních nebo polooficiálních zájezdů, návštěv výstav, ústavů, podniků, gratulací, kondolencí a pod.;

4. má připravovati návrhy, jak vyřídit žádosti, jež vyřizuje president samostatně (žádosti o audienci, o podpory, o protektoráty a pod., sem patří také dočasně správa Masarykova Národního fondu);

5. má vykonávati přípravy a práce spojené se společenskými styky presidenta republiky (oficiální čaje, rauty a pod. podniky);

6. má míti péči o program a pořádek při všech příležitostech, kdy president vystupuje ať úředně (přijímání vyslanců a j.), ať polooficiálně (obřadnictví);

7. má zprostředkovati styk presidenta republiky se členy vlády, pokud strany neuznávají přímý styk za nutný. Potřeba podobného styku vyskytne se ostatně nejen se členy vlády, ale i s jinými vynikajícími politiky a občany;

8. má obstarávati úřední (kancelářskou) agendu spojenou s úřadováním presidenta;

9. má zpracovávati návrhy a zprávy vlády presidenta předkládané, a zejména zkoumati, zda je president zákonem povolan, aby o příslušné věci rozhodoval;

10. má dbáti, aby nebyla zkracována ústavní kompetence presidenta.

Proti výpočtu úkolů sub 1—9 není námitka, až na to, že není dosti jasný právní základ k činnosti k. p. r. ad 2. Záhadný je však bod 10. svou širokou ze zákona neodvoditelnou stylisací, která způsobuje, že k. p. r. mohla by si osobovati také kompetenci, která — bez zmocnění presidenta — neplyne z § 1 zák. č. 654/1919Sb.

Samozřejmě je, že kancelář presidenta nemůže míti více práv než president sám. Proto kancelář nesměla by se přímo obracet na podřízené úřady státní, protože sám

president republiky má se obracet podle §§ 82 a 83 úst. list. přímo na vládu nebo její členy.

Jiří Hoetzel.

Kancelářské pomocné síly

viz Státní úředníci.

Kartely.

I. Úvod. II. Kartelové smluvy. III. K-y a hospodářská policia. IV. Daňové a poplatkové právo k-ov. V. Literatura.

I. Úvod. Pozitivne právo používa miestami výrazu „kartel“ (čl. XXIII. uvodzovacieho zákona k rak. civ. proc. poriadku, čl. XXX. uvodz. zák. k rak. exek. poriadku a bod 4 § 179 uh. obch. zák.), neurčuje však autoritatívne jeho obsah. Nasledujúcu definíciu vyvodzujem preto z literatúry kartelového práva. K-y sú organizácie — v najširšom slova smysle — sriadené obligáčno-právnymi ujednaniami samostatných podnikateľov ohľadne odbytu určitého tovaru (výnimečne úkonov), aby bol dosiahnutý alebo zaistený zisk účastníkov podstatným ovlivňovaním trhu. Niektorí autori tvrdia, že kartelové organizácie môžu sa utvárať aj pre nákup tovaru, iní pojmajú do rámca k-ov aj právnym poriadkom prikázané, k-om podobné organizácie¹. Ba, vyskytujú sa názory (na pr. Jsay), že ani podstatné ovlivňovanie trhu nepatrí k pojmovému znaku k-ov. Nepúšťam sa tu do rozboru uvedených námietok a pre naše pomery a v rámci tohoto článku nebolo by to ani opodstatnené. Hranice pojmu „kartel“ sa rozplývajú. Na rad organizácií možno s určitostou aplikovať slovo „kartel“, jednako tvorí prax aj také ujednania, u ktorých bude temer nemožné rozhodnúť, k akému typu sdruženia podnikateľov patria. K. slučuje najmenej dva hospodársky a právne samostatné podniky. Samostatnosť týchto jednotiek je kartelovou smluvou len do tej miery obmedzená, pokiaľ aj iné smluvné zaviazanosti môžu zasiahnuť do hospodárskej svobody smluvných strán. Cieľom k-u je, dosiahnuť alebo zaistiť čím väčší zisk pre účastníkov čo možno najmenšími prostriedkami. To sa má dosiahnuť obmedzením vzájomnej súťaže a bojom proti príp. súťaži iných osôb. Tým sa má snížiť aj riziko, ktoré,

¹ Vid' vl. nar. č. 101/1919 Sb. a rôzne predpisy ohľadne hospodárenia liehom.

z rôznych príčin, znáša každý podnik. Kartelová smluva uzaviera sa spôsobami, pri iných obligačno-právnych ujednaniach obvyklými. Najslabšou formou prejavu vôle je také trvalé chovanie sa účastníkov (bez výslovného prejavu vôle), z ktorého sa dá konkludovať na mlčky nastavšie ujednanie. Ďalším stupňom je výslovná (skoro bezvýnimečne písomná) smluva účastníkov, kde sa ešte nepredvída pevnejšia organizácia (na pr. náš cementársky k.). Od týchto foriem vedie celý rad variácií k veľmi komplikovaným ujednaniam. Stáva sa, že kartelové smluvy sú pojaté do spoločenských smlúv obchodných spoločností, spoločností občianskeho práva, alebo do spolkových stanov. Najobvyklejšou formou k-u je organizácia vo forme spoločnosti občianskeho práva, ktorá si sriadi k prevádzaniu svojich úkolov obchodnú spoločnosť (zpravidla spoločnosť s r. o. alebo účastníarsku spoločnosť). Takto sú organizované rôzne naše k-y ako: železiarsky, na drôt, na umelé hnojivo, pre výroby destilovaného dreva, pre káble, papier, celulózu, sklo, emailový rad. Kartelová smluva býva pojatá aj do syndikátnych smlúv majiteľov účastín alebo podielov obch. spoločnosti, pri čom obch. spoločnosť je nositeľom práv a povinností. Kartelovanie sa môže vzťahovať na vnútrozemský, na zahraničný odbyt, alebo na oba dva. Pevne organizovaný vnútrozemský k. tvorí niekedy jednotku veľkého medzinárodného k-u. Stáva sa však, že veľké medzinárodné k-y majú aj priamych účastníkov v jednotlivých štátoch (na pr. magnezitový k.). V obchode, v bankovníctve, v dopravných podnikoch, poisťovníach, v poľnohospodárstve vyskytujú sa tiež spojenia na spôsob k-ov. Typický k. spája však priemyselné podniky väčšieho rozsahu, ktoré vyrábajú hromadný tovar.

K-y obmedzujú voľnú súťaž buď teritoriálnym ustálením odbytí, alebo spoločnou úpravou cien a ostatných predajných podmienok, alebo ustálením kvantity a kvality tovarov, ktoré sa majú vyrábať alebo dodávať. Podľa tohoto rozdelenia sa zpravidla rozlišujú oblastné (rayonové), cenové a odbytové (výrobné) k-y. V rayonovom k-e dohovorí sa stránky, že budú dodávať výlučne na územia, zemepisne obmedzené. Účastníci k-u sa zaväzujú nepredávať tovar do rayonov iných účastníkov, alebo pri dodávkach do cudzej oblasti platiť odškodné. Smluva o cenovom k-e obsahuje ustálenie alebo minimovanie

cien a iných dodávkových podmienok. Ceny sa ustálujú buď v kartelovej smluve, alebo periodickými dispozíciami kartelových orgánov. Odbytovému k-u slúži za základ ujednanie, ktorým sa ustáľuje množstvo tovaru, ktoré účastníci k-u majú alebo môžu vyrábať alebo dodávať.

Medzinárodné k-y používajú zásadne tých istých foriem ako vnútrozemské.

Vedľa týchto typov jestvuje ešte rad kartelových sdružení, ktoré sa od nich viac-menej odchyľujú, ale v zásade vždy smerujú k obmedzeniu alebo vylúčeniu súťaže účastníkov. Najväčší vliv na trh vykonáva ten k., ktorý spája všetkých podnikateľov dotyčného odboru (na pr. náš železiarsky a cukorný k.). Zpravidla jestvujú však mimostojací podnikatelia, ktorí súťažia s k-om a oproti ktorým k. vedie boj. Čím lepšie podmienky — najmä cenové — jestvujú pre kartelovaný tovar, tým väčšia je pravdepodobnosť, že sa sriadi konkurenčný podnik. Tým je daná prirodzená hranica využívania — po prípade zneužívania — výhod, poskytnutých kartelovou organizáciou.

Súťažou zveme úkony podnikateľov k zaisteniu alebo získaniu odbytí, vylučujúce alebo odstraňujúce podnikateľov toho istého druhu. Podľa staršej hospodárskej nauky bola „voľná súťaž“ jedným z najdôležitejších komponentov zdravého vývinu hospodárskeho života. Tejto zásade sa prispôbily aj staršie zákony a menovite súdna prax.

Príručky občianskeho a obchodného práva pojednávajú o k-och temer bezvýnimečne vo spojení s nemravnými a zakázanými úkonmi. Rakúsky Najvyšší súd označil kartelové organizácie podnikateľov buď za zakázané, alebo za organizácie priečiace sa dobrým mravom. Prax uhorskej Curie kolísala ohľadne týchto otázok. Československý Najvyšší súd nejudikoval doposiaľ ani v jednom typickom kartelovom spore. Len z iných rozsudkov (na pr. Vážný civ. 1039, 2760, 3884, 5084, 6061, 6762, 6793, 6975, 7415 a Rv III. 922/1924) možno konkludovať, ako hľadá Najvyšší súd v Brne na obmedzenie súťaže súkromnou úmluvou. N. s. s. zaoberal sa touto otázkou nepriamo v náleze Boh. adm. č. 6886. Na ujednania, obmedzujúce voľnú súťaž, aplikuje aj náš Najvyšší súd (podobne ako rakúsky) zásady § 36 zákona o obchodných pomocníkoch (platí len v zemiach českých), ačkoľvek tento zákon má na mysli, donucujúcou normou posilniť pozíciu sociálne slab-

šieho úradníka oproti sociálne silnejšiemu podnikateľovi a nevzťahuje sa na ujednania podnikateľov medzi sebou, lebo tu chýba práve najpodstatnejší komponent, totiž so služobným pomerom spojená nerosovnosť postavenia.

Veľká časť nášho priemyslu, poisťovníctva, bánk, plavebných podnikov je spojená kartelovými smluvami. Členom silných kartelových organizácií je aj čl. štát ako súkromný podnikateľ.

Donucujúce opatrenia k-ov smerujú často proti vlastným účastníkom, majúcim — zdanlive paradoxne — centrifugálne snahy. Eklatantnejšie sa uplatňujú donucovacie opatrenia k-u oproti konkurentovi, aby sa odstránil definitívne, alebo aby sa prinútil k vstupu do k-u. Často vykonávajú k-y slabší alebo silnejší nátlak na odberateľov, aby sa podrobili cenovej politike k-u. Prípadná ziskuchtivosť alebo veľká agresivita oproti konkurentom môže k. priviesť do rozporu s verejnou správou, keď sa týmto chovaním ohrozuje alebo porušuje verejný záujem.

V rukách (najmä väčších) k-ov je sústredená často pozoruhodne veľká hospodárska moc.

Preto predvída právny poriadok rôzne dispozície oproti prípadnému zneužívaniu tohoto mocenského postavenia. Tieto opatrenia možno schematicky takto rozlišovať:

1. preventívne zásahy verejnej správy k pozorovaniu kartelovej politiky;

2. vykonávanie vlivu na k-y takými opatreniami verejnej správy, ktoré nemajú rázu vrchnostenského (upozornením, nepriamym nátlakom verejnej správy, opatreniami colnej politiky atď.);

3. priame vrchnostenské dispozície verejnej správy;

4. odňatie právnej (najmä súdnej) ochrany pre určité úkony.

Kartelová otázka bola niekoľko ráz predmetom parlamentných jednaní (tlačivá posl. sn. č. 1003/XXI/1927, 1481/V/1928, 1494/XI/1928, 1494/XVIII/1928, 1460/1928, 1568/VII/1928, 1957/XIX/1928). Vláda pri zodpovedaní rôznych interpelácií konzekventne hájila stanovisko, že sústredenie podnikateľov vo forme k-ov je normálnym zjavom hospodárskeho života a že výkonná moc má zakročiť len vtedy, keby k-y zneužívaly hospodársku moc v ich rukách sústredenú.

Vynikajúci spisovatelia zaujali stanovisko proti tomu, aby sa potieralo (izolo-

vane) len koncentrovanie hospodárskej moci v rukách k-ov. Prízvukuje sa, že pokiaľ je to potrebné, majú sa jednotne upraviť opatrenia proti zneužívaniu hospodárskej moci, sústredenej u veľkobánk, veľkých koncernov finančných, veľkých k-ov, veľkých organizácií zamestnávateľov a zamestnancov, lebo k-y neinklinujú ani viac ani menej k zneužívaniu mocenského postavenia ako iní činitelia moderného hospodárskeho života. Ide tu o materiu veľmi subtilnú a vzhľadom na postavenie Československej republiky v medzinárodnom hospodárskom živote je opatrnosť našej legislativy plne odôvodnená. Právo vzťahujúce sa na rôzne druhy sdružení podnikateľov (Recht der Unternehmenszusammenfassungen) sa stalo novým odborom právnickej vedy, úzko spojeným s novými smermi hospodárskeho vývinu.

II. Kartelové smluvy. Na kartelové smluvy sa vzťahujú obecné predpisy občianskeho a obchodného práva. V smluve je označený jej cieľ, predmet, oblasť, trvanie a účastníci sdruženia. V nej sa určuje organizácia k-u, menovite jednotlivé orgány a ich príslušnosť. Ustanovujú sa modalities pre prijímanie nových členov a opatrenia pre prípad, že niektorý účastník celkom alebo čiastočne zastaví, predá, prenajme svoj závod alebo dostane sa do konkurzu. Kartelová smluva obsahuje i opatrenia k umožneniu kontroly dodržania smluvy, sankcie pre prípad jej nedodržania, klauzulu o rozhodcom súde a opatrenia o postupe pri verejných dodávkach.

S k-om sú úzko spojené smluvy o predaji kartelových kontingentov a smluvy o zastavení závodov, v ktorých sa podnikatelia zaväzujú, že nebudú vyrábať alebo dodávať určité tovary, pokiaľ sa ani priamo ani nepriamo nezúčastnia výroby alebo odbytu.

K-y, ktorých podstata tkvie v priamej úprave výroby, resp. odbytu, predpisujú maximálne množstvo tovaru, ktoré možno odbyť alebo vyrábať. Toto množstvo predstavuje v rámci úhrnnej výroby alebo úhrného odbytu k-u pomerné číslo pre jednotlivca a volá sa účasťou, kvotou, kontingentom, pomerným číslom. V kartelovej smluve sa zaväzuje účastník, že neporuší takto utvorenú harmoniu. Právna povaha kartelového kontingentu je sporná. S tým sú spojené aj komplikácie s prenesením vlastníctva alebo s exekučným odpredajom kontingentov.

Temer každá kartelová smluva ustáľuje

poriadkové pokuty pre prípad porušenia formálnych predpisov, slúžiacich kontrole (nezaslanie výkazov atď.). Pre hrubé porušenia materiálnych predpisov smluvy ustálujú sa konvenčné pokuty, pri čom sa má nahradiť aj škoda. Poriadkové pokuty sú v právnickom smysle tiež konvenčnými pokutami. Účastníci skladávajú najrôznejšie druhy depozitov pre zaistenie konvenčných pokút. Všetky tieto opatrenia sú ochranou proti následkom prípadnej námietky účastníka, že ustálenie pokuty nie je oprávnené, lebo že kartelová smluva je zakázaná alebo sa prieči dobrým mravom. Keďže smluva o konvenčných pokutách a o uložených zárukách je úkonom accesorným, súvisiacim s hlavnou obligáciou, stojí a padá jej osud s osudom hlavnej obligácie.

Smluvný pomer medzi účastníkmi k-u alebo medzi k-om ako kolektívom a jednotlivými účastníkmi končí sa podľa všeobecných zásad obchodného a občianskeho práva. Keď je k. kombinovaný s obchodnou spoločnosťou alebo so spolkom, treba vziať do ohľadu i špeciálne ustanovenia, týkajúce sa týchto útvarov. Zpravidla určí kartelová smluva sama, kedy a ako sa končí kartelový pomer. Novšia teória žiada, aby sa poskytla účastníkom možnosť vystúpiť z k-u, ak podmienky na trhu sa podstatne zmenia od uzavretia kartelovej smluvy. Možnosť jednostranne zrušiť kartelovú smluvu je dosť neistou čiastkou kartelového práva. Jasnejšie než každý argument dosvedčuje to práve systém záruk, ináč v obchodnom živote pri uzavieraní smlúv neobvyklý.

Podľa § 879 rakúskeho všeobecného občianskeho zákona sú neplatné smluvy, ktoré sa priečia zákonnému zákazu, alebo dobrým mravom. Tomuto predpisu zodpovedá norma obyčajového práva slovenského, podobného obsahu. Z príčin, ktorých rozbor nepatrí do rámca tohoto článku, stal sa tento predpis (podľa tradičnej nauky) jednou z najrelevantnejších noriem kartelového práva. Temer v každom kartelovom spore skúmali sudy, pokiaľ sa dá srovnat kartelový záväzok s obecnými názormi o dobrých mravoch. Kartelová smluva, usnesenie alebo jednanie k-u sa prieči dobrým mravom, keď porušuje alebo ohrozuje verejný poriadok, verejný záujem alebo špeciálne chránené súkromé záujmy jednotlivcov. Tento predpis občianskeho práva deleguje sudcu k tvoreniu právnych noriem (tak Kelsen: „Das Problem der Souveränität“, str. 118). Ak kartelová smluva

alebo iné právne relevantné jednanie k-u porušuje dobré mravy, môže sa dotyčný akt aj bez výroku súdu považovať za neexistujúci a môže sa ignorovať; môže sa žalovať u súdu na konštatovanie neplatnosti, alebo sa takáto neplatnosť môže v každom inom spore namietat. Citovaný predpis občianskeho práva je donucovacej povahy a nedá sa vylúčiť ani úmluvou strán. Tento predpis platí aj pre jednania, na ktoré sa vzťahuje obchodné právo; podľa panujúcej nauky nevzťahuje sa naňho poradie právnych noriem, ustanovených v čl. I. rakúskeho a v § 1 uhorskeho obchodného zákona.

Podľa mojho názoru neinklinujú k-y k jednaniam proti dobrým mravom viac než iné jednotky hospodárskeho života. Pri posudzovaní dobrých mravov má súd uvážiť, aké je obecné nazieranie u nás a v cudzozemsku na obmedzovanie a vylučovanie súťaže.

Keď aj účasť štátu v železiarskom, cukornom a v iných k-och nemá normatívneho významu, nedá sa predsa podceňovať fakt, že sám štát je členom k-ov a vykonáva vliv na najväčšie k-y, ktoré vo vnútrozemsku hermeticky vylučujú voľnú súťaž. Moderné nazieranie na túto otázku demonštruje aj § 114 ústavnej listiny. Hoetzel komentuje toto ustanovenie ústavnej listiny takto: „V § 114 sa zaručuje právo spoločovacie k ochrane a podpore pracovných (zamestnaneckých) a hospodárskych pomerov, čím sa chránia aj k-y.“

Pri aplikovaní § 879 o. z. na kartelové smluvy má sa vziať do ohľadu, že boj v hospodárskom živote nie je osihotený na k-y, ale je normálnym zjavom, ktorému je vystavený každý podnikateľ.

V každej kartelovej smluve je vymienený rozhodčí súd pre spory z kartelového pomeru. Príčinou je neistota, ako by sa riadne sudy zachovali pri skúmaní, či kartelová smluva alebo kartelový úkon priečia sa dobrým mravom alebo nie. V českých zemiach platné právo povoľuje aj materiálne preskúmanie nálezov rozhodčích súdov (mimo rozhodčích súdov spolkov) resp. vyhlasuje nález rozhodčieho súdu za bezúčinný, keď sa prieči donucovacím právnym predpisom (viď rozsudok rak. NS 6482 N. F.). Podľa slovenského práva musí sa žiadať, aby riadny súd pozbavil platnosti nález rozhodčieho súdu. Medzi dôvodmi obsaženými taxatívne v uh. civ. proc. poriadku niet ustanovenia, že nález sa môže pozbaviť platnosti, keď sa prieči

donucovacím právnym predpisom. Aj podľa slovenského práva má sa však pozbať platnosti nález rozhodčieho súdu, keď i rozhodčia smluva je neplatná.

Uvodzovací článok XXIII k rak. civ. proc. por. a uvodzovací článok XXX k rak. exekučnému poriadku obsahujú ustanovenia ohľadne bezúčinnosti, poťažne nevykonateľnosti nálezov rozhodčích súdov v určitých kartelových sporoch. Bod 4. § 179 uh. obchodného zákona ustanovuje pre akciové spoločnosti, že uzavretie kartelových smlúv, ktorých cieľom je, viesť všetky obchody na spoločný zisk, patrí do výlučnej príslušnosti valného zhromaždenia.

III. K-y a hospodárska polícia. Vedľa ustanovenia § 879 rak. všeob. obč. zákona opieral sa v predprevratovom Rakúsku protikartelový smer o koalíčný zákon č. 43 z 4. IV. 1870 ř. z. Podľa § 4 tohoto zákona nemajú právnej účinnosti úmluvy živnostníkov (Gewerbsleute), uzavreté tým cieľom, aby ceny tovaru zvýšili v neprospech obecnstva. Podotýkam, že na Slovensku rakúsky koalíčný zákon neplatí a že uhorský zákonodarca prevzal síce podstatnú časť koalíčného zákona do § 162 starého uh. živnostenského poriadku (zák. čl. XVII/1884), ale vedome nerecipoval § 4 rak. koalíčného zákona. Podľa doslovného znenia § 4 koalíčného zákona vzťahuje sa na spomenuté úmluvy živnostníkov aj sankcia predošlých §§ 2 a 3. Ustanovenie § 3 koalíčného zákona bolo nahradené § 7 zákona č. 309/1921 Sb.

Podľa predprevratovej rakúskej judikatúry vzťahuje sa slovo „Gewerbsleute“ aj na priemyselníkov a iných väčších podnikateľov. Mayr-Harting píše (v Soustavě občanského práva, Brno 1929, na str. 66) toto: „Totéž platí o k-och ve velkoprůmyslu pokud i továrníci jsou živnostníky.“ Z doslovného textu koalíčného zákona vysvitá, že výrazom „Gewerbsleute“ myslel zákonodarca len živnostníkov a nie väčších podnikateľov. Podľa textu § 2 tvoria živnostníci len jeden druh zamestnávateľov, kým priemyselníci, statkári, banskí a hutníckí podnikatelia sú zvlášť označení. Aj z okolností, za ktorých vznikol koalíčný zákon, možno súdiť, že § 4 koalíčného zákona sa na väčších podnikateľov nevzťahuje. (To potvrdzuje aj čl. referát pre kartelovú ankétu medzinárodnej hospodárskej konferencie pri Spoločnosti Národov roku 1927, viď Lammers: „Kartellgesetzgebung des Auslandes“, str. 53).

§ 75 zákona o stavebnom ruchu (č. 43/

1928 Sb.) vyhlasuje za zakázané a právne neúčinné úmluvy, ktoré smerujú k spoločnému stanoveniu neprímeraných cien za stavebné hmoty a ich dovoz.

Zákonom č. 111/1927 Sb. bola skutková podstata nekalej súťaže vyňatá zo všeobecného rámca jednanja proti dobrým mravom a zvlášť upravená. Keďže ovlivňovanie súťaže je jedným z pojmových komponentov k-u, tanguje zákon o nekalej súťaži kartelové právo čo najužšie a temer v každom ohľade. Typické prípady nekalej súťaže sa vyskytujú v pomere k-u ku konkurentom, výnimočne aj v pomere k-u k odberateľom. Za určitých okolností môžu byť závadné so stanoviska tohoto zákona aj tie cenové opatrenia k-u, ktorými sa snižujú predajné ceny tak hlboko, že tieto nezodpovedajú ani výrobným nákladom, ani cudzozemskej parite. Je proti dobrým mravom súťaže, keď k. používa sesterských k-ov, alebo iných podnikateľov k tomu, aby konkurenti dostali suroviny alebo pomocné látky za podmienok o veľa horších ako členovia k-u.

Najdôležitejším opatrením hospodárskopolicajným je vládne nariadenie č. 516/1920 Sb., vzťahujúce sa na zásobovanie obyvateľstva a na opatrenie dôležitých podnikov štátnych predmetmi potreby. Toto vládne nariadenie, vydané na základe zákona č. 337/1920, zasahuje veľmi hlboko do dispozičného práva podnikateľov a poskytuje orgánom verejnej správy možnosť, aby podľa voľného uváženia nahliadly do všetkých obchodných tajností k-u a jeho členov, ba, aby činnosť k-u zastavily, alebo aby sa znemožnil efekt kartelovania. Splnomocnenie, dané vláde zákonom č. 337/1920 Sb., bolo týmto vládnym nariadením v podstatnej miere prenesené na jednotlivé ministerstvá a iné správne úrady. Temer každá dispozícia tohoto vládného nariadenia sa vzťahuje nepriamo aj na k-y. Najvyšší správny súd opätovne ustálil (viď na pr. Boh. adm. 7369), že kým tento predpis, vzťahujúci sa na pomery mimoriadne, nebude zrušený, má sa považovať za platný bez ohľadu na to, či hospodárske pomery sú ešte mimoriadne alebo normálne. Poslanecká snemovňa dňa 23. VI. 1926 (zápisnica č. 38) prijala rezolúciu, že toto vládne nariadenie nemá sa aplikovať na obchod cukrom. Na rad interpelácií o činnosti cukrovarníckeho k-u odpovedela vláda, že preskúmanie cien a ďalšie opatrenia nie sú možné vzhľadom na spomenutú rezolúciu snemovne.

V rámci kartelového práva sa pojedná-

vajú zpravidla aj predpisy proti útlaku (zákon č. 309/1921 Sb.) a predpisy, ktorými sa zakazuje úžera s predmetmi potreby (zákon č. 568/1919 Sb. v znení zákona č. 80/1924 Sb.).

V literatúre sa tvrdieva, že dvorný dekrét č. 277/1838 a § 128 uh. prestupkového zákona (LX/1879) sú namierené proti submisným k-om. Podľa môjho názoru smerujú tieto predpisy proti určitým nekorektnostiam pri verejných dražbách a nevzťahujú sa na verejné dodávky (viď Hexner: „Kartelové právo“, str. 70).

Na k-y sa vzťahuje aj predpis § 113 ústavnej listiny, podľa ktorého spolok môže byť rozpustený len vtedy, keď jeho činnosťou bol porušený trestný zákon alebo verejný klud a poriadok. (Ohľadne rozsahu tohoto predpisu pre združenia rázu hospodárskeho viď Dusil: „Čsl. právo spolkové“, str. 17.)

Výkonná moc môže vykonávať vliv na sriadenie k-ov, používajúc iné všeobecné a špeciálne predpisy spoločacieho práva.

Najmä vládne nariadenie č. 465/1920 Sb. dáva verejnej správe veľmi široké práva k povoľovaniu akciových spoločností, spoločností s r. o., ktorých používa temer každý k. za prevádzajúce orgány. Zo stanov týchto spoločností vysvitá zpravidla, že ide o k.

V prípadoch zvláštnymi normami neupravených môže verejná správa zakročiť proti k-om na základe čl. 2 a 3 zákona o organizácii politickej správy č. 125/1927, pokiaľ tieto porušujú alebo ohrožujú verejný poriadok, klud, bezpečnosť a verejnú mravnosť.

Neni mi možné zaoberať sa v tomto rámci hlbšie s otázkami hospodárskej polície, musel som sa obmedziť na vypočítanie noriem, vzťahujúcich sa priamo alebo nepriamo na k-y.

IV. Daňové a poplatkové právo k-ov. K-y nie sú so stanoviska daňových predpisov subjektmi špecifickými. K-y, opierajúce sa len o smluvy bez organizácie, nepodliehajú bezprostredne daňovej povinnosti. Pre k-y je významný § 79 lit. j) zákona o priamych daniach, o zvláštnom spôsobe ustálenia daňového základu, ktorý sa vzťahuje podľa svojho textu len na zárobkové a hospodárske spoločenstvá. Prevádzajúce nariadenie k tomuto paragrafu, vo shode s predošlou rakúskou judikatúrou (viď Budw. fin. č. 10614 a 10645), predpisuje, že obdobne treba postupovať i u iných spoločenských foriem podnikania (na pr. u úč. spol.). Podľa môjho názoru (tak aj Laštov-

ka) není tento predpis prevádzajúce nariadenie krytý zákonom.

Komplikovanou časťou daňového práva sú otázky spojené s kúpou a predajom kartelových kvot. Myslím, není kryté zákonom generalizujúce ustanovenie prevádzajúceho nariadenia k § 15. zákona o priamych daniach, podľa ktorého nie sú odpoditeľnými položkami úplaty, zaplatené konkurentovi za vzdanie sa výroby (viď Budw. fin. 4850 a Hexner: „Kartelové právo“, str. 84).

K. nevyvinujúci zárobkovú činnosť, alebo k. organizovaný vo forme spoločnosti občianskeho práva, ktorý neprevádza obchod vo vlastnom mene, nemožno považovať za daňový subjekt.

Bod 15 § 4 zákona o dani z obratu zmocňuje ministerstvo financií, aby po dohode s ministrom obchodu alebo s ministrom zemedelstva osvobodilo od dane dodávky alebo výkony, ktoré svojpomocné organizácie podnikateľov vykonávajú v medziach svojich stanov pre svojich členov, aby im sprostredkovaly predaj surovín a výrobkov členských firiem, keď tieto organizácie pracujú len za náhradu režijných nákladov. V niekoľko prípadoch takéto osvobodenie bolo poskytnuté i k-om priemyselných podnikov. Nový návrh zákona o dani z obratu prevzal toto ustanovenie v § 9.

Zákomom č. 202/1928 Sb. splnomocnil sa minister financií, aby vrátil zcela alebo čiastočne združeniam priemyselných podnikov vývozných rôzne obchodné dane, pokiaľ splnia zákonné podmienky. Toto ustanovenie môžu použiť len vývozné k-y.

Z poplatkového práva sú relevantné pre k-y ustanovenia ohľadne splotnenia spoločenských smlúv. Keď ide o smluvu neoceniteľnú (viď Budw. fin. č. 10164/1914), má sa zaplatiť len pevný kolok. Kartelové smluvy sa môžu uzavreť aj vo forme obchodnej korešpondencie. V tomto prípade sú podmienené oslobodené od poplatkov. Ak sa však použije dopisov ku stiazeniu smluvy spoločenskej, treba zaplatiť normálny poplatok.

V. Literatúra.

Baumgarten-Meszlény: „Kartelle und Trusts“, Berlin 1906; Engliš: „Národní hospodářství“, Praha 1924; Ettinger: „Die Kartelle in Österreich“, Viedeň 1905; Flechtheim: „Die rechtliche Organisation der Kartelle“, Mannheim 1923; Hexner: „Základy kartelového práva“, Praha 1929; tenže: „Právna úprava kartelov“, Praha 1929; Isay R.: „Studien im privaten und öffentlichen Kartellrecht“,

Mannheim 1922; Isay-Nipperdey: „Die Reform des Kartellrechts“, Berlin 1929; Kartell-Rundschau, Monatsschrift, Heymanns Verlag, Berlin (27. ročníkův); Kestner-Lehnic: „Der Organisationszwang“, Berlin 1927; Knauth: „The policy of the United States towards industrial monopoly“, New York 1924; Lammers: „Kartellgesetzgebung des Auslandes“, Berlin 1927; Lehnic: „Kartelle und Staat“, Berlin 1928; Liefmann: „Kartelle, Konzerne und Trusts“, 7. vydání, Stuttgart 1927; Materiál rakúskej kartelovej ankety (s prílohami), Viedeň 1912; Mazeaud: „Le régime juridique des ententes industrielles et commerciales“, Paříž 1928; Nádas: „Das ungarische Kartell- und Konzernrecht“, Berlin 1928; Pamětní spis Obchodní a živnostenské komory v Praze, Praha 1896; Pick: „Der Kartellvertrag nach österreichischem Recht“, Viedeň 1909; tenže: „Praktische Fragen des österreichischen Kartellrechtes“, Viedeň 1913; Pisko: „Lehrbuch des österreichischen Handelsrechtes“, Viedeň 1923; Schiller: „Kartely a trusty“, Praha 1911; Skála: „Nekalá soutěž“, Praha 1927; Tschierschky: „Das Problem der staatlichen Kartellaufsicht“, Mannheim 1923; tenže: „Kartellorganisation“, Berlin 1928; Sanderson: „Restraint of Trade in Common Law“, London 1926; Winter: „Kartely“, Praha 1902; Wolff: „Die Rechtsgrundlagen der internationalen Kartelle“, Berlin 1929; Zápisky a materiály 26., 27. a 35. sjazdu nemeckých právníkův.

Ervín Hexner.

Karty.

A. Předpisy živnostensko-právní a policejní. I. Výroba karet. II. Obchod s kartami. III. Hra v karty. IV. Vykládání karet. — B. Předpisy finanční (kočkové).

A. Předpisy živnostensko-právní a policejní.

I. Výroba karet. Po živnostensku provozovaná výroba hracích karet jest živností koncesovanou, a to jak v oblasti býv. rakouského právního řádu (§ 15, bod 19., živn. řádu), tak i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (§ 22, bod 19., živn. zákona).

Provozování této živnosti upraveno jest v oblasti býv. rakouského právního řádu zákonem z 15. IV. 1881, č. 43, ř. z. o kolku z karet, a prováděcím nařízením k němu z 27. X. 1881, č. 127 ř. z.

Koncesi pro tuto živnost udílí živnostenský úřad II. stolice, jsa vázán souhlasem příslušného finančního úřadu II. stolice. (Žádost o koncesi má býti však podána u živnostenského úřadu I. stolice, který spolu s finančním úřadem I. stolice provede potřebné šetření.)

Slovník veřejného práva českosl.

Stanoviště živnosti může býti jen v místě, kde má sídlo úřad oprávněný ke kolkování karet a finanční úřad I. stolice s agendou důchodkovou. Provozovací místnosti podléhají úřednímu schválení s hlediska provádění úřední kontroly nad provozováním živnosti. Musí býti jako takové zevně označeny. Mimo tyto místnosti lze prováděti jen některé práce tiskařské a kolorovací, a to jen s odvolatelným povolením finančního úřadu I. stolice a za šetření předepsaných opatření kontrolních, která se vztahují jak na výrobce karet, tak i na živnostníka, obstarávajícího práce tiskařské nebo kolorování.

Po obdržení koncese, avšak před zahájením provozování má provozovatel živnosti oznámiti finančnímu úřadu I. stolice, zda bude provozovati živnost s pomocnými pracovníky a s kolika, jakož i k jakému zvláštnímu pracovnímu úkolu toho kterého pomocníka zpravidla použije. Dále musí oznámiti osobu, jež bude oprávněna ho v jeho nepřítomnosti zastupovati a udíletí kontrolním finančním orgánům žádané zprávy.

Každý provozovatel této živnosti musí vésti knihu, do níž má zapisovati jména a zaměstnání svých dělníků a výši mzdy. Tuto knihu musí ještě po jejím uzavření po tři roky uschovati.

Obdobná živnostensko-právní ustanovení pro oblast býv. uherského právního řádu obsahuje zák. čl. XXVII/1881 o kolku z karet, jenž nebyl novým živnostenským zákonem zrušen (srov. § 253, odst. 3., živn. zák.). K zák. čl. XXVII/1881 bylo vydáno prováděcí nařízení min. financí z 15. XI. 1881, č. 73679. V § 39 živn. zák. jest ostatně obsaženo široké — v tom směru ovšem dosud nevyužitě — zmocnění k úpravě provozování koncesovaných živností cestou nařizovací.

Kompetentním k udílení koncese pro tuto živnost je ovšem na Slovensku a v Podkarpatské Rusi živnostenský úřad I. stolice (viz § 238, odst. 2., živn. zák.). Kromě toho vyžaduje se k provozování této živnosti svolení finančního ředitelství.

Stanoviště živnosti může býti jen v takovém místě, kde je sídlo finančního ředitelství nebo berního úřadu.

II. Obchod s kartami. Po živnostensku provozovaný obchod s k-artami jest svobodnou živností. Kdo chce však tento obchod provozovati, má vedle opovědi živnosti podle živnostenského řádu (zákona)